RODOS ve İSTANKÖY TÜRK VAKIFLARI

Editörler:

Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI

Doç. Dr. Cihan ÖZGÜN

Doç. Dr. Fırat YALDIZ

EĞİTİM
yayınevi

RODOS ve İSTANKÖY TÜRK VAKIFLARI

Editörler: Prof. Dr. Mustafa Kaymakçı, Doç. Dr. Cihan Özgün, Doç. Dr. Fırat Yaldız

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 14824

ISBN: 978-605-7786-10-4

1. Baskı - Ekim 2019

Baskı Cilt
Dizgi Ofset Matbaacılık
Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No: 4
Karatay/KONYA

Kütüphane Kimlik Kartı
RODOS ve İSTANKÖY TÜRK VAKIFLARI
Prof. Dr. Mustafa Kaymakçı - Doç. Dr. Cihan Özgün - Doç. Dr. Fırat Yaldız (Editörler)
XVI+272 s., 165x240 mm
Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-605-7786-10-4
1. Giriş, 2. Vakıf Kültürü, 3. Uluslararası Hukukta "Vakıf" Statüsü, 4. Rodos ve İstanköy Türk Vakıflarının Dünü, 5. Rodos ve İstanköy'deki Vakıfların Sosyal Yaşama Etkileri, 6. Rodos ve İstanköy Türk Vakıflarının Güncel Sorunları, 7. Rodos ve İstanköy'de Türk Vakıf Eserleri, 8. Türkiye-Yunanistan İlişkileri

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121
Tel: 351 92 85 • Meram/KONYA
E-mail: bilgi@egitimyayinevi.com

kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

EGE DENİZİ JEOPOLİTİĞİ AÇISINDAN RODOS ve İSTANKÖY TÜRKLÜĞÜNÜN SORUNLARI 19

Prof. Dr. Mustafa Kaymakçı

BİRİNCİ BÖLÜM
VAKIF KÜLTÜRÜ

İSLAM-TÜRK MEDENİYETİNDE VAKIFLARIN YERİ 39

Prof. Dr. Mehmet ŞEKER

RODOS ve İSTANKÖY'DE KİMLİK, MEKÂN ve VAKIF İLİŞKİSİ ÜZERİNE TESPİTLER 59

Doç. Dr. Cihan ÖZGÜN

İKİNCİ BÖLÜM
ULUSLARARASI HUKUKTA "VAKIF" STATÜSÜ

AB HUKUKUNDA VAKIFLAR 71

Doç. Dr. Hatice YAZGAN

ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR BAĞLAMINDA ONİKİADA TÜRK VAKIFLARI ve YUNANİSTAN YÖNETİMİNİN UYGULAMALARI 79

Doç. Dr. Ali DAYIOĞLU

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
RODOS ve İSTANKÖY TÜRK VAKIFLARININ DÜNÜ

XVIII. YÜZYIL BAŞLARINDA RODOS ADASI'NDAKİ MÜSLÜMANLARA AİT EVKÂF 93

Dr. Öğr. Üyesi Bülent ÇELİK

BİR VAKIF KURUMU OLARAK SÜLEYMANİYE MEDRESESİ 109

Doç. Dr. Olcay PULLUKÇUOĞLU YAPUCU

KANUNİ'NİN RODOS VAKFİYESİ 119

Uzm. İbrahim TURHAN

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RODOS ve İSTANKÖY'DEKİ VAKIFLARIN SOSYAL YAŞAMA ETKİLERİ

RODOS ve İSTANKÖY VAKIFLARININ TOPLUM HAYATINA ve BAYINDIRLIĞA KATKILARI 129

Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN

YUNANİSTAN'DAKİ TÜRK VAKIFLARI: HUKUKİ STATÜSÜ, SİYASETLE ETKİLEŞİMİ ve SOSYAL YAŞAMDAKİ YERİ ÇERÇEVESİNDE TÜRK VAKIFLARININ TAHLİLİ 137

Dr. Gözde KILIÇ YAŞIN

RODOS HALK KÜLTÜRÜNDE TÜRK MÜSLÜMAN VAKIFLARININ YERİ 161

Öğr. Gör. Dr. Sema KILIÇASLAN

BEŞİNCİ BÖLÜM

RODOS ve İSTANKÖY TÜRK VAKIFLARININ GÜNCEL SORUNLARI

ONİKİADA'DA DÜNDEN BUGÜNE YAĞMALANAN OSMANLI MİRASI: MUM GİBİ ERİYEN VAKIFLAR 171

Bahadır Selim DİLEK

RODOS TÜRK AĞIZLARI 191

Prof. Dr. Turgut TOK — İsmail KURT

ALTINCI BÖLÜM

RODOS ve İSTANKÖY'DE TÜRK VAKIF ESERLERİ

BİR TARAFTAN İLGİSİZLİK ve YIKIM DİĞER TARAFTAN ÖZENLİ ONARIM ARASINDA RODOS ve İSTANKÖY'DEKİ OSMANLI-TÜRK MİMARİ ESERLERİ 205

Prof. Dr. Machiel KIEL

RODOS TÜRK VAKIF ESERLERİ 215

Öğr. Gör. Dr. Neval KONUK HALAÇOĞLU

RODOS TÜRK ÇEŞMELERİ 225

Sadi NASUHOĞLU

YEDİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE-YUNANİSTAN İLİŞKİLERİ

İSTANKÖY ve RODOS ADALARINDA TÜRK-YUNAN ÇATIŞMASI: KÜRESELLEŞME ve TRANSFORMASYON 235

Prof. Dr. Nazif MANDACI

YUNANİSTAN'DAKİ MÜŞLÜMAN TÜRK AZINLIĞININ SORUNLARININ ULUSLARARASI ve İÇ HUKUK BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 243

Dr. Öğr. Üyesi Turgay CİN

TÜRKİYE - YUNANİSTAN İLİŞKİLERİNDE "VAKIFLAR": KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇÖZÜMLEME 265 265

Doç. Dr. Fırat YALDIZ — Doç. Dr. Ayşe ÇOLPAN YALDIZ

YUNANİSTAN'DA DİNİ VAKIFLARIN HUKUKSAL AÇIDAN KARŞILAŞTIRMALI GÖRÜNÜMLERİ 273

Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET

YUNANİSTAN'DA DİNİ VAKIFLARIN HUKUKSAL AÇIDAN KARŞILAŞTIRMALI GÖRÜNÜMLERİ

Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET[1]

Yunanistan'da dini vakıfların hukuksal açıdan karşılaştırmalı görünümleri başlığı altında ele alacağımız konunun sınırlarını çizmek ve kavram karışıklığına yol açmamak adına bazı tespitlerde bulunmakta fayda var. Yunanistan'da dini vakıflar deyince burada öncelikle Osmanlı döneminde İslam hukukunun esaslarına göre kurulmuş olan Batı Trakya bölgesinde yer alan ve daha sonra farklı tarihlerde Yunanistan'ın imzaladığı uluslararası antlaşmalar ile güvence altına alınmış ve değişik kanunlarla düzenlenmiş olan kurumları anlamak gerekir. Oniki Adalar'da ve özellikle Rodos ile İstanköy'de (Kos) Türklere ait olan ve geçmişi yine Osmanlı dönemine dayanan dini vakıflarla ilgili olarak Yunanistan, bunları İtalyan işgali dönemine ait bir kararnameye dayanarak Batı Trakya'daki vakıflar için yapılan hukuki düzenlemelerin dışında tutmaktadır (Kurban ve Tsitselikis, 2010: 15).

Yunanistan Kilisesi ve Yahudi Cemaatleri kamu hukuku tüzel kişisi olarak, Batı Trakya'daki Müftülükler de aynı şekilde müftünün aile hukuku ile ilgili konularda sahip olduğu yargısal yetkiler nedeniyle devlet dairesi yani resmi kurum olarak kabul edilmektedir. Yunanistan'da sayıları oldukça fazla olan diğer dini toplulukların ise özel hukuk tüzel kişileri olarak statüleri aşağıda inceleyeceğimiz 4301/2014 sayılı yasa ile daha yeni tanınmıştır. Tüm bu dini cemaatlerin kuracakları vakıflar/tesisler Yunan Medeni Kanununun 108-126. maddeleri arasında yer alan vakıflarla (idrimata) ilgili hükümlere tabidir. Müslüman Türk azınlık bireyleri tarafından kurulacak yeni vakıflar için de aynı durum söz konusudur, tek fark şu ki Batı Trakya'daki Müslümanların kuracakları yeni vakıflar kuruluşlarının ardından 3647/2008 sayılı azınlık vakıflarını düzenleyen yasaya tabidir. Yunan kanunları Türk azınlık vakıfları için özel statüleri nedeniyle "vakufi" terimini kullanmaktadır. Yunan mevzuatında Türkçedeki "vakıf" terimi için tesis anlamına da gelen ve Türkçeye vakıf olarak da çevirdiğimiz "idrima" ifadesi kullanılmaktadır. Bu genel

1 Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Edirne

kavramla daha çok bilimsel vb. amaçlarla kurulmuş sivil vakıflar kastedilmektedir. Kilise gibi dini kuruluşlara bağlı olarak faaliyet gösteren (örneğin yetimhaneler, yaşlı bakım yurtları, yoksullara yardım vakfı gibi) hayır kurumları "evagi idrimata" olarak anılmaktadır. Bir de (Onasis Vakfı, Stavros Niarhos Vakfı gibi) kamu yararı için faaliyet gösteren ve Yunan mevzuatında "koinofeli idrimata" (public benefit foundation) olarak anılan vakıflar bulunmaktadır, bu kurumlar ise kuruluş sürecinin ardından 2039/1939 sayılı yasaya tabidir.

Biz burada Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığının vakıflarını, Ortodoks Kilisesi, Yahudi Cemaati ve 2014 /4301 sayılı yasa ile özel hukuk tüzel kişisi olarak statüleri tanınmış (Katolik Kilisesi, Ortodoks Ermeniler, Kıptiler, Ortodoks Etiyopyalılar, Asuriler (Süryaniler), Anglikanlar, Yunan Evangelistler gibi) diğer dini cemaat ve toplulukların hayır kurumlarını (evagi idrimata) düzenleyen mevzuat hükümlerini karşılaştırmalı olarak inceleyeceğiz. Bu arada özel hukuk tüzel kişisi olarak kabul edilen farklı mezhep ve inanç taşıyan dini cemaat ve topluluklarla ilgili 2014 /4301 sayılı yasayı da değerlendirmeye çalışacağız.

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde vakıf, *"Bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mülk, para"* şeklinde açıklanmaktadır (TDK, 1988: 1548). Bu tanım İslam hukuku devrine ilişkin olanları değil de daha çok Medeni Kanunun 1926 yılında kabulünden sonra bu yasanın 101-117. maddeleri arasında düzenlenmiş olan vakıflara yöneliktir. Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisine göre ise vakıf, İslam ülkelerinde toplumsal ve kültürel hayatta önemli bir rol oynayan hayır müesseseleri olarak tanımlanmaktadır (TDV, 2012: 475-479) ve tabii burada İslam hukuku esaslarına göre kurulmuş vakıflar kastedilmektedir. İslami geleneği temsil eden yazarlar vakfın sadaka bağlamında kurumsal kimlik kazanan bir yardımlaşma müessesesi olarak ortaya çıktığı düşüncesindedir (Akyıldız ve Abay, 2017: 147). Cumhuriyet Döneminde Medeni Kanunun kabulünden sonra vakıf kurumu Batı anlayışıyla Türk hukukunda kabul gördü. Medeni Kanun yeni kurulacak vakıflara uygulanacağından vakıf ismi kaldırılarak "tesis" kavramı benimsendi ve bu durum 1967 yılına kadar devam etti. Bu tarihten sonra kanunda yapılan değişiklikle tesis terimi yerine tekrar vakıf terimi kullanılmaya başlandı (Hatemi, 2013: 330).

Yunanistan'daki dini vakıflar derken ilk olarak Batı Trakya'daki Müslüman vakıfları ve Ortodoks kilisesi ile diğer dini cemaat ve toplulukların hayır amaçlı müesseselerini (evagi idrimata) inceleyeceğiz. Öncelikle İslam hukuku devrinde yani 1923 öncesi kurulmuş olan Batı Trakya'daki Türk vakıflarını doğrudan ilgilendiren antlaşma ve yasalardan ana hatlarıyla bahsedilecektir. Ardından hali hazırda geçerli olan 2008 tarihli 3647 sayılı *"Batı Trakya Müslüman Azınlığı Vakıflarının ve Bunların Malvarlıklarının Yönetimine ve İşletilmesine Dair"* yasa ile getirilen düzenlemeler ve bu yasaya yönelik değerlendirme ve eleştirileriler ele alınacaktır.

Müslüman vakıflarını ilgilendiren antlaşma metinleri içinde ilk olarak **1913 tarihli Atina Antlaşması** ve 3 Numaralı Protokolden söz etmek gerekir. Osmanlı

Devleti ile Yunanistan Krallığı arasında imzalanan bu antlaşma Batı Trakya'daki Türk vakıfları açısından büyük öneme sahiptir (Eren, 2012: 34). Antlaşmanın 11. maddesinde müftülerin vakıf emlâkinin idaresi ve denetim işleriyle ilgili yetkilerine değinilmektedir (Doudos, 2005: 4; Cin, 2013: 75). 12. madde her türlü vakfın güvence altına alındığı, Yunanistan'a bırakılan topraklarda kalan vakıfların cemaat tarafından yönetileceği, gelirleri Osmanlı Devleti müesseselerine bırakılmış olsa dahi bu vakıfların Evkaf Vekâleti tarafından satılana kadar Müslüman cemaatlerince yönetilmeye devam edeceği hükümlerini getirmektedir. Antlaşma vakıf idarelerinin seçim usullerini de ayrıntılı bir şekilde düzenlenmekte ve 13. maddede Müslüman cemaatlerinin (Cemaat-ı İslamiye) tüzel kişiliğini de tanımaktadır (Eren, 2012: 34, Cin, 2013: 76-77).

1913 Antlaşması, Oran'a göre (1991: 101-102) Türkiye ile Yunanistan arasında tartışma konusudur çünkü Yunanistan 1981 yılında Türkiye'ye verdiği notalarda antlaşmanın geçersiz olduğunu iddia etmektedir. Gerekçe olarak da 1923 yılında yapılan nüfus mübadelesi sonucu antlaşmanın konusunun ortadan kalkmış olmasını ileri sürmektedir. Yunan Dışişleri Bakanlığının iddiasına göre 1913 Antlaşması ile oluşturulan düzenin yerine 1923 Lozan düzeni geçmiştir. Bu iddia hukuki temelden yoksundur çünkü 1913 Antlaşması'nın 2. maddesine göre antlaşma ekinde yer alan 3 Numaralı Protokol sadece "Yunanistan'a bırakılan topraklar" için değil "Yunanistan'ın bütün toprakları" için geçerli kılınmıştır. Antlaşmalarla ilgili halefiyet ilkeleri gereği antlaşma hükümleri bir devletin sonradan sahip olduğu topraklar için de geçerli olmaktadır. Dolayısıyla bu antlaşmanın imzalandığı tarihte Batı Trakya ve Oniki Adalar Yunanistan topraklarına dâhil olmasa da protokolün söz konusu bölgelerdeki Müslümanlar açısından da geçerli olması hukuki bir zorunluluktur (Oran, 1991: 103-104).

Yunan Sevr'i olarak bilinen 10 Ağustos 1920 tarihli "*Yunanistan'daki Azınlıkların Korunmasına Dair Antlaşma*" Yunanistan'daki azınlıkların genel statüsünü oluşturan bir azınlık koruma antlaşmasıdır (Oran, 1991: 76). Yunanistan Krallığı ile Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya arasında akdedilmiş olan bu antlaşma genel niteliklidir. Ülkedeki tüm azınlıklara uygulanacaktır ve başlangıç bölümünde yer alan ifadeye göre Yunanistan'ın bundan sonra edinebileceği topraklar için de geçerlidir (Oran, 1991: 105). Antlaşmanın 10. maddesinde Müslümanların şahsi durum ve aile hukuku ile ilgili meselelerinin İslam gelenekleri çerçevesinde çözülmesi için gerekli tedbirlerin alınacağı belirtilerek cami, mezarlık ve İslami kuruluşların varlığı güvence altına alınmaktadır (Eren, 2012: 35). Ancak Yunanistan 1981 yılında Türkiye'ye gönderdiği notalarda Sevr Antlaşması ile bağlı olmadığını ileri sürmektedir. Yunan Dışişleri Bakanlığı'na göre bu antlaşmanın hükümleri Müslüman azınlıklar açısından Lozan Antlaşması'nın 37-45. maddeleriyle aynıdır. Oran (1991: 105-106) bu iddiaların geçersiz olduğunu ayrıntılı olarak açıklayarak kanıtlarını da ortaya koymaktadır.

Lozan Barış Antlaşması'nın 37-45. maddeleri de Türkiye'deki Gayrimüslim ve Yunanistan'daki Müslüman azınlıkların korunmasına yönelik yasal çerçeveyi

oluşturarak diğer hakların yanı sıra vakıfların kurulması ve yönetilmesine ilişkin her iki ülkede bahse konu azınlıklara pozitif haklar tanımaktadır. Lozan kapsamında cemaat vakıfları kendilerine özgü tüzel kişilikler olup bu yönleriyle Yunanistan ve Türkiye medeni hukukuna tabi vakıflara bir istisna teşkil etmektedirler (Kurban ve Tsitselikis, 2010: 9). Antlaşmanın 40. maddesi Müslümanların, giderlerini kendileri karşılamak koşuluyla, her türlü hayır kurumu, okul ve benzeri kurumları kurarak bunları idare etme ve denetleme hakkını teminat altına almakta, buralarda Müslümanlara kendi dillerini özgürce konuşma ve dinî törenlerini yapma imkânını vermektedir (Eren, 2012: 35; Doudos, 2005: 7).

Yunanistan'da Türk azınlık vakıflarını da ilgilendiren uluslararası antlaşmalara kısaca değindikten sonra şimdi bu konuda güncel 3647/2008 sayılı son yasaya kadar iç hukukta yapılan düzenlemelere bir göz atalım. Lozan'dan önce Yunanistan, **2345/1920 sayılı yasa** ile ilk kez Müslüman vakıflarına ilişkin hükümler içeren bir düzenleme yapma kararı alır. "*İslâm Cemaatleri Kanunu, Müftülükler ve Başmüftü İntihabıyla, İslam Cemaatlerine Ait Varidat-ı Evkafın Suret-i İdaresine Müteallik Kanun'u*" hazırlayanlar bunun kısa süreliğine geçerli olacağını öngörmüşlerdi. Çünkü imzalanması söz konusu olan Sevr Antlaşması'nın farklı inançlardaki vatandaşlarla ilgili konuları nihai olarak çözüme kavuşturacağı düşünülmekteydi. Ancak bu öngörülerinde yanıldılar, yasanın vakıflarla ilgili hükümleri 1980 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Doudos, 2005: 5). Yasanın başlığında başmüftü seçiminden söz edilse de başmüftülük kurumuna hiçbir zaman işlerlik kazandırılmamıştır. Söz konusu yasanın dikkat çekici düzenlemeleri şöyle özetlenebilir: a) Her bir Müslüman cemaatin vakıflarının idare ve denetimi bölge müftüsüne aittir. b) Vakıflar da dâhil olmak üzere Müslüman cemaatlerin malvarlıklarının yönetimi seçimle belirlenen idare heyetleri tarafından yürütülür ve bu seçimlere her bir müftülük bölgesindeki Müslümanlar katılır (Doudos, 2005: 6). Yasayla ilgili yaptığı yorumda Doudos (2005) devletin, Müslüman tebaası ile gereksiz sürtüşmelere girmekten kaçındığını belirtilmektedir. Bu nedenle vakıfların idare ve denetim yetkisini İslamiyet'e yabancı olan Devlet organlarına değil de müftülere havale etmiştir. Bu yorum devletin Türk azınlık konusunda o tarihteki tutumu için doğru olabilir.

Batı Trakya'da 2345/1920 sayılı yasanın uygulanma sürecinde vakıflar konusunda devletle Müslüman cemaat arasında ilk zamanlarda kayda değer sorunlar yaşanmamıştır. Ancak yasanın öngördüğü şekilde vakıf idare heyetlerinin seçimi konusunda ilgili hükümlerin keyfi olarak ya da olağanüstü koşullardan dolayı uygulanmadığı dönemler olmuştur. Örnek vermek gerekirse General İoannis Metaksas'ın önderliğinde gerçekleşen 4 Ağustos 1936 darbesiyle kurulan otoriter rejim döneminde ve II. Dünya Savaşı'nda Batı Trakya'daki Bulgar işgali yıllarında (1941-44) seçimler gerçekleşmemiştir. Daha sonraki dönemde ise Yunanistan Türk Yunan ilişkilerinin seyrine bağlı olarak mütekabiliyet ilkesini gözeterek vakıf idare heyetlerinin seçimine izin vermeyerek vakıf yöneticilerini atama yoluna gitmiştir (Doudos, 2005: 6; Cin, 2013: 82).

Kurban ve Tsitselikis'in kaleme aldığı, TESEV ve KEMO'nun[2] ortak çalışması olan, *"Bir Mütekabiliyet Hikâyesi: Yunanistan ve Türkiye'de Azınlık Vakıfları"* adlı raporda yer alan tespitlere göre, 1949'da, pek rastlanmayan bir pozitif mütekabiliyet örneği olarak her iki ülke de azınlık vakıflarının idare heyetlerini (yönetim kurullarını) seçmelerine izin vermiştir. Ancak bu durum uzun sürmemiş ve Yunanistan'da, 1967 askeri darbesinden bu yana Müslüman vakıfların seçim yapmalarına izin verilmemektedir ve vakıf yöneticileri atama usulüyle belirlenmektedir. 1974 yılında ülkede demokrasinin yeniden tesis edilmesinden sonra bile, yeni yasal çerçeve (aşağıda kısaca değineceğimiz 1980 ve 2008 tarihli yasalar) seçim yapılmasına olanak tanıdığı halde, vakıf idare heyetlerinin hükümet tarafından atanması uygulaması sürmüştür (Kurban ve Tsitselikis, 2010: 11). Vakıf idare heyetlerinin yasada öngörülmesine rağmen seçimle belirlenmesine izin verilmemesi Yunanistan'da işbaşına gelen farklı siyasi eğilimlere sahip hükümetlerin de ülke içinde ve dışındaki güvenirliğine ve imajına zarar vermiştir. Zira Lozan Antlaşması (madde 40) Müslümanların, her türlü hayır kurumu kurma, bunları yönetme ve denetleme hakkını teminat altına almaktadır (Tsitselikis, 2008).

Müslüman vakıfları ile ilgili bir sonraki kapsamlı yasal düzenleme *"Batı Trakya'da Yaşayan Müslüman Azınlığın Vakıfları ve Bunların Mal Varlıklarının Yönetimi ve İdaresine Dair"* **1091/1980 sayılı yasayla** yapılmıştır. Yasanın 1. maddesinde Batı Trakya'daki vakıfların yönetim ve idaresiyle ilgili konuların "devletlerarası mütekabiliyet ilkesi" saklı kalmak koşuluyla Lozan Antlaşması ve 1091 sayılı yasa hükümlerine tabi olduğu belirtilmektedir.

Yasa ile her vakıf ayrı ayrı, hayır amaçlı müessese sıfatıyla birer azınlık özel hukuk tüzel kişisi olarak tanınmaktadır. Oysa daha önceki uygulamada bir müftülük bölgesindeki vakıfların tamamı tek mal varlığı grubu olarak görülmekteydi, hükmi şahsiyetleri yani tüzel kişilikleri yoktu ve idare heyetleri de Yunan Medeni Kanununun 107. maddesi anlamında şahıs birlikleri olarak görülmekteydi (Doudos, 2005: 7). Şehirlerdeki Türk vakıflarının bu şekilde küçük birimlere ayrılması eleştirilirken (Eren, 2012: 37) bunu yenilik olarak niteleyen araştırmacılar da vardır (Doudos, 2005: 7). Eğer vakıf bir okul ise İdare Heyetinin bu vakfın gelirlerini Okul Encümen Heyetine tahsis etmesi gerekmektedir (madde 19). Bu kanunla müftülerin vakıflar üzerindeki denetim yetkisi alınarak vakfın bulunduğu ilin valisine verilmiştir (madde 16). 1091/1980 sayılı yasa ile önceki hukuki durumun aksine müftülerin vakıflar üzerinde yönetim ve denetim yetkisi yoktur. Vakıf tüzel kişiliğinin bulunduğu ilin valisi vakıflar üzerinde idare heyetlerinin mali denetimine kadar varan geniş yetkiler elde etmektedir. Valiye verilen yetkilere Türk azınlık büyük tepki göstermiş ve resmi kurumlar nezdinde yasanın uygulanmaması ve iptali için girişimlerde bulunmuştur, dolayısıyla yasa kabul görmeyerek uygulanmamıştır. Kanun yürürlüğe girdikten sonra 1982-2000 yılları

2 KEMO: Kentro Erevnon Meionotikon Omadon (Azınlık Grupları Araştırma Merkezi) 1996 yılında kurulmuş ve Yunanistan'daki azınlık grupları ve azınlık dilleri üzerine araştırmalar yapan bir sivil toplum kuruluşudur. Merkezin aşağıda yer alan internet adresinden yaptığı çalışmalarla ilgili daha fazla bilgi edinmek mümkündür. (https://www.kemo.gr/index.php?sec=home, Erişim Tarihi: 03.07.2019)

arasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle vakıf idare heyetlerinin seçimi askıya alınmıştır (Doudos, 2005: 9, 11; Cin, 2013: 82.) Vakıflar yasası ile ilgili yaptığı değerlendirmede Doudos (2005: 10), (İslam hukukuna göre kurulmuş) vakıfların genel hukukun hayır kurumları şeklinde görülmesinin doğru olmadığını ileri sürmektedir. Ayrıca yasanın 1. maddesinde Lozan Barış Antlaşması'na atıfta bulunulmaktadır. Antlaşmanın 40 - 45. maddelerinde vakıfların da dâhil olduğu azınlık kurumlarının özerkliğinden söz edilmektedir ancak bu kanunla valilere tanınan yetkiler bu anlayışa aykırı bir durum yaratmaktadır. Doudos'a göre (2005: 11) Yunanistan, 1091/1980 sayılı yasa yürürlüğe girene kadar Müslüman azınlığın dini konulardaki geleneklerine ve kurumlarına saygı göstermekte ve azınlığın hassasiyetlerini dikkate almaktaydı ancak söz konusu vakıflar yasasında bu anlayış terk edilmiştir.

Batı Trakya'daki azınlık vakıflarını günümüzde *"Batı Trakya Müslüman Azınlığının Vakıf ve Taşınmazlarının Yönetimi ve İdaresine Dair"* **3647/2008 sayılı yasa** düzenlemektedir. Ayrıntılı hükümler içeren bu yasa beş bölüm ve 24 maddeden oluşmaktadır.[3] Son yasa da maalesef azınlığın beklentilerini karşılamaktan uzaktır (Eren, 2012: 37). Kanun uygulama alanını coğrafi olarak Batı Trakya ile sınırlamakta ve Rodos ile İstanköy adalarındaki Türk vakıflarını kapsamamaktadır (Kurban ve Tsitselikis, 2010: 15; Cin, 2013: 83). Kanun vakıf idare heyetleri seçimlerinin yapılmasını öngörmektedir ve Hükümetin, vakıfların azınlık tarafından yönetilmesi konusundaki iradesini yansıtması açısından olumludur. Ayrıca daha önceki yasalarda sürekli gözetilen azınlık kurumları için genellikle olumsuz sonuçları olan mütekabiliyet ilkesine de yer verilmemektedir. Yeni yasada vakıflar özel hukuk tüzel kişileri olarak kabul edilmektedir. Vakıf mal varlıkları üzerindeki gözetim ve denetim yetkisi müftüye verilmektedir (madde 3). Vakıf idare heyetlerinin seçimi ile ilgili olarak 10. maddede yerel idari merci olan Bölge Genel Sekreterine İskeçe, Gümülcine ve Dimetoka'da bulunan vakıflar için istisnai durumlarda özel vakıf idare heyeti atama yetkisi verilmesi Türk azınlıkta güvensizlik yaratmıştır (Eren, 2012: 37). Bu maddeye yönelik itirazlar olumlu yönleri olan yeni yasanın uygulanmasını neredeyse olanaksız kılmıştır.

Bölge Genel Sekreteri'ne verilen önemli yetkiler, vakıfların yönetsel özerkliğini sınırlandırmaktadır. Yasaya yönelik bir başka eleştiri noktası da vakıf gelirlerinin tahsis edilebileceği amaçların sınırlandırıcı bir şekilde 3. maddenin 4. fıkrasında tek tek sayılmış olmasıdır. Bunlar arasında ilgili il sınırları içindeki cami, mescit ve diğer kutsal mekânların, öğrenci yurtlarının, köprü, su kaynağı onarımı ve mezarlıkların bakımı, ihtiyaç sahibi olan kişilere insani yardım yapılması, vakıf mal varlığıyla ilgili borçların ödenmesi gibi harcamalar yer almaktadır. Dolayısıyla vakıf gelirlerinin vakfın amacına hizmet eden örneğin memur maaş ödemeleri, öğrencilere burs verilmesi, bina inşa edilmesi veya onarımı gibi amaçlar için kullanılması olanaklı değildir (Tsitselikis, 2008). Yasada Kutsal İslam hukukuna

3 2008/3647 sayılı yasa hakkında kapsamlı bir değerlendirme için bkz. Turgay Cin, "3647 Sayılı ve 2008 (3647/2008) Tarihli Yunanistan Vakıflar Yasası ve Uygulamaları", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Cilt: 15, Sayı: 2, 2013, s.63-121.

bir hukuk kaynağı olarak atıfta bulunulmaktadır ancak uygulanabilirlik açısından bir belirsizlik söz konudur. Önemli düzenlemelerden biri de yasanın yürürlük tarihinden sonra gelecekte kurulacak ve menkul ya da gayrimenkul mal varlığı unsurları barındıran tüm Müslüman vakıflarının Yunan Medeni Kanununun vakıflara/ tesislere (idrimata) ilişkin hükümlerine, yönetim açısından ise vakıflara dair bu yasaya tabi olacağını öngörmesidir (madde 6). Yasayla müftüye denetim yetkisinin yanı sıra vakıf yöneticilerinin seçim sonuçlarını onaylama yetkisi ve bunu idari merci olarak Bölge Genel Sekreterine bildirme görevi verilmektedir (madde 7). Ancak Batı Trakya'da müftülerin seçilme usulüne ilişkin tartışmaların sürmesi ve Gümülcine ile İskeçe'de meşruiyetleri tartışmalı olan atanmış müftülerin yanında seçilmiş müftülerin de olması çözümü zor bir sorun yaratmaktadır (Kurban ve Tsitselikis, 2010: 15). Atanmış müftülerin vakıfların mal varlığının yönetimi konusunda yasanın verdiği yetkiyle bir güç odağı olmasına azınlık itiraz etmektedir (Cin, 2013: 86). Bu sorun müftülerin belirlenmesinde azınlığın da kabul edeceği bir yöntemin benimsemesi halinde giderilebilir görünmektedir. 2 Ağustos 2018 tarihinde Yunan Meclisinde kabul edilen bir yasa değişikliğiyle müftüler için 67 yaş sınırı getirilerek, görevdeki Gümülcine ve İskeçe atanmış müftüleri emekliye sevk edilerek yerlerine müftü naipleri atanmıştır (Ktistakis, 2008). Yeni müftülerin azınlık mensubu din görevlilerinden oluşan bir seçiciler kurulu tarafından seçilmesi planlanmaktadır. Naipleri atama ve görev sürelerini uzatmada Eğitim Bakanı yetkilidir. Düzenleme ile müftülüklerin harcamaları Yunan Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı bütçesinden karşılanacaktır. Bu yasa değişikliğinin etkileri süreç içinde ortaya çıkacaktır. Önemli olan husus vakıfların yönetimi konusunda denetim ve gözetim yetkisine sahip müftülerin seçimi, azınlığın beklentilerini ne ölçüde karşılayacaktır. Devletin, azınlığın özerk olması gereken kurumları ve dini önderleriyle ilgili konularda bu kadar ayrıntılı düzenlemeler yapması ve her şeye müdahale etmesi eleştiri konusudur. Ktistaskis (2018), (Batı) Trakya'daki Müslüman azınlık dışında, ülkede Yunan Katoliklerden Yehova Şahitlerine kadar Eğitim Bakanının doğrudan ya da dolaylı olarak dini liderlerinin seçimine bu kadar müdahil olduğu Yunan vatandaşlarının oluşturduğu başka bir dini cemaat bulunmadığını belirtmektedir.

Müslüman Türk azınlık vakıflarının tarihsel süreç içinde tabi olduğu yasaları ve uygulamada devletin bu kurumlara ve yöneticilerinin seçilme usullerine yönelik aşırı müdahaleci tutumundan kaynaklanan sorunları ele aldıktan sonra şimdi Yunanistan Ortodoks Kilisesi ve diğer dini cemaat ya da toplulukların vakıflarının /tesislerinin yani hayır kurumlarının (evagi idrimata) tabi olduğu yasal statüyü gözden geçirelim.

Kamu hukuku tüzel kişisi olan Yunanistan Kilisesinden[4] başlayacak olursak, Kilisenin manastır vakıflarını temsil eden tüzel kişilik olması nedeniyle gayrimenkul mal varlığının sürekli gündem oluşturan tartışmalı konulardan biri olduğunu öncelikle not etmek gerekir. Yunanistan bağımsızlığını kazandıktan sonra kilise ya

4 590/1977 sayılı yasayla Yunanistan Kilisesi, Ortodoks Metropolitlikler ve mahalli kiliseler kamu hukuk tüzel kişisi olarak nitelendirilmiştir (Panagopoulos, 2015: 117).

da manastırlara bağışlanan mülklerle ilgili işlemler, teberru tarihinde geçerli olan mevzuat uyarınca gerçekleştiği için hukuki açıdan bir tartışma yaratmamaktadır. Ancak Osmanlı döneminde gayrimüslimlere tanınan imtiyazlar sayesinde kurulmuş olan kilise ve manastır vakıflarının mülkleri konusu, bağımsızlık (1830) sonrası farklı sebeplerden kaynaklanan ihtilaflar nedeniyle zaman zaman devletle kiliseyi karşı karşıya getirmekte ve konu yargıya intikal etmektedir.

Ülkedeki manastırlardan herhangi birinin sahip olduğu vakıf arazileri ile ilgili bir mülkiyet sorunu ortaya çıktığında söz konusu manastırın Yunanistan'ı bağımsızlığa götüren 1830 Londra Protokolü ve 1832 İstanbul Antlaşması öncesi ve sonrasında akdedilen antlaşmalarla korunmuş olan haklarına atıfta bulunması ve bunların dayanağı olan belgeleri ibraz etmesi gerekmektedir. Manastırların Osmanlı dönemindeki imtiyazlara dayanarak elde ettikleri vakıf mülkleri Yunanistan'ın bağımsızlık sürecinde Müslüman vakıfları gibi ayrı müzakere ve özel bir düzenleme konusu yapılmamıştır (Apostolou, 2008).

Yunanistan'ın ilk devlet başkanı İoannis Kapodistrias (1828-1831) ve ardından tahta geçirilen kral I. Otto (1832-1862)[5] mevcut olan 430 manastır arasında herhangi bir ayrım gözetmeksizin bünyesinde altı kişiden daha az keşiş barındıranları dağıtarak mülklerine el koymuştur. Geriye kalan 153 manastır, faaliyetlerini sürdürerek Yunan Ortodoks Kilisesi'ne bağlanmış ve 1834 yılında bunların mülkleri yeni kurulan Kilise Sandığı'nın idaresine tabi kılınmıştır. Osmanlı hâkimiyetinden bağımsız Yunanistan'a geçiş sürecinde manastır vakıf mülkleriyle ilgili 1833 ve 1836 yıllarında iki kraliyet kararnamesi çıkarılmıştır. Buna göre Yunanistan sınırları içindeki bir manastır herhangi bir arazi üzerinde hak iddia ettiğinde kendisinden Osmanlı Devleti tarafından yapılan tahsis, bağışlama ya da tanınan intifa hakkını kanıtlayan belgeleri ibraz etmesi istenmiştir. Kilise Sandığı 1841 yılında kapatılmış ve manastır vakıf mülklerinin idaresi Maliye Bakanlığı'na verilmiştir. Mevcut 153 manastırın mülklerinin yönetimini üstlenmek amacıyla 1909 yılında Kilise Servetini Yönetim Kurumu teşkil edilmiştir. Tarım mevzuatı ve reformu kapsamında devlet, topraksız çiftçilere ya da muhacirlere vermek üzere zaman zaman manastır arazilerini kamulaştırma yoluna gitmiştir. Bu tür uygulamalar hazine ve manastırlar arasında izleyen yıllarda da sürekli sorunlara neden olmuş ve yapılan yasal düzenlemeler bir türlü uygulanamamıştır. Kilise mülkleri, 1987 yılına ait hesaplamalara göre 367.000 dönüm orman arazisi, 753.000 dönüm mera ve 190.000 dönüm tarım arazisinden oluşmaktaydı. Son olarak 2013 yılında bu mülklerin değerlendirilmesi için Yunan Hazinesi ve Atina Başpiskoposluğu arasında varılan anlaşmayla bir şirket kurulmuştur. Ulusal Arazi Kaydının uygulanması sürecinde (Ethniko Ktimatologio) mülk tescilleri esnasında kuruluş tarihi Osmanlı dönemi ve öncesine dayanan 153 manastır (ve yeni kurulanlar) sahip oldukları vakıf mülkleri üzerindeki ayni haklarını belgeleyen tapu ya da resmi evrakları ibraz etmek zorunda kalmaktadır (Apostolou, 2008).

5 Saltanat yılları verilmiştir.

Ele alacağımız bir başka dini topluluk, tarihsel nedenlerden dolayı uzun süreden beri kamu hukuku tüzel kişisi[6] olarak tanınan (Giakoumis, 2014; Panagopoulos, 2015) Yunanistan Yahudi Cemaatleri'dir. Yunanistan Yahudilerinin resmi koordinasyon organı Yunanistan Merkez Yahudi Konseyi'dir[7] ve II. Dünya Savaşı'nın ardından yasayla 1945 yılında kurulmuştur. Görevi Yahudi kültürel mirasının korunması ve Yunanistan'daki Yahudi kuruluşlarının faaliyetleri arasında eşgüdüm sağlamaktır. Konsey aynı zamanda Yunanistan'daki Yahudi kuruluşlarının yurt dışındaki resmi temsilcisidir. Sayıları 5.500 kişi civarında olan ve 8 Yahudi Cemaati şeklinde örgütlenmiş Yahudi toplumunun hayır kuruluşları arasında Atina Yahudileri İnsani Yardım Derneği'nin Restion Yaşlı Bakım Merkezi ve bir ibadethane olan Hanya Sinagogu sayılabilir. Yunanistan'daki Yahudi toplumunun hayır kurumlarının sayısı sınırlıdır ve hukuki açıdan vakıf statüsünde değil dernek statüsündedirler.

Statüleri daha önce belirlenmiş olan Yunanistan Ortodoks Kilisesi, Yahudi Cemaatleri ve Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığı[8] ve Müftülükleri dışında Yunanistan'daki diğer tüm dini cemaat ve topluluklar **4301/2014 sayılı yasa** ile özel hukuk tüzel kişileri olarak örgütlenme ve tanınma hakkı elde etmişlerdir. 4301/2014 sayılı kanun, ülkedeki dini cemaatlerin ve onlara ait birliklerin hukuki açıdan örgütlenmesine dair konuları ayrıntılı bir şekilde düzenlemektedir. Bahse konu yasa dini cemaat statüsü elde etmek isteyen toplulukları izlenecek bir prosedürün ardından *"Dini Tüzel Kişi"* (Thriskeftiko Nomiko Prosopo) olarak tanımaktadır. Yasa ile ilgili yapılan değerlendirmelere göre, Yunanistan'daki dini cemaatler konusunda 70 yılı aşkın bir süredir beklenen bir düzenleme hayata geçirilmiştir. Yasanın dünya genelinde çok olumlu karşılandığı yorumları yapılmaktadır (Giakoumis, 2014). Yasanın yürürlük tarihinden önce yukarıda da belirttiğimiz gibi kamu hukuku tüzel kişisi olarak sadece Ortodoks Kilisesi, Yahudi Cemaatleri ve Türk azınlığın resmi kurumları olarak Batı Trakya'daki Müftülükler tanınmaktaydı. Diğer tüm dini cemaatler ise ya Medeni Kanundaki derneklerle ilgili hükümlere göre örgütlenmişlerdi ya da (Katolik Kilisesinin durumunda olduğu gibi) Medeni Kanunun yürürlük tarihinden önce faaliyette olan vakıflarının/ tesislerinin hükmi şahsiyeti vardı. Katolik Kilisesinin statüsünün tanınması 1946 yılından beri gündemde olan bir konuydu. Kanunla dini tüzel kişilik (münhasıran dini cemaatler için özel hukuk tüzel kişiliği) oluşturulmaktadır. Anayasa ve yasalara saygı göstermek kaydıyla dini tüzel kişiliğin iç işleyişinde tam özerklik tanınmaktadır ve tüzel kişilik mahkeme kararıyla tanınmaktadır.

Herhangi bir inancı temsil eden bir cemaatin/topluluğun dini tüzel kişi olarak tanınması için ikamet ettikleri yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesinde tutulan özel deftere kaydının yapılması gerekmektedir. Bir dini tüzel kişiliğin ihdası için aynı

6 Bu konu 2456/1920 sayılı kanun, 367/1920 sayılı yasa ve 301/1967 saylı kanun hükmünde kararname ile düzenlenmiştir.

7 Bilgiler Yunanistan Merkez Yahudi Konseyi'nin resmi internet sitesinden temin edilmiştir: Kentriko İsrailitiko Simvoulio Ellados, (https://kis.gr/index.php?option=com_content& view=frontpage&Itemid=14, Erişim tarihi:25.07.2019).

8 Müslüman Cemaatleri (Cemaat-ı İslamiye) 1913 Atina Antlaşmasının 13. maddesinde ve 2345/1920 sayılı yasada kamu hukuk tüzel kişisi olarak tanınmaktadır (Panagopoulos, 2015: 117).

inancı taşıyan en az 300 kişinin bulunması ve içlerinden birinin de cemaat başkanı ya da dini önderi olması gerekmektedir. Bu kişinin Yunan vatandaşı veya AB üyesi ülke vatandaşı veya ülkede yasal olarak ikamet eden bir yabancı uyruklu olması gerekmektedir (madde 2). Dini cemaatin başvuru sürecinde Asliye Hukuk Mahkemesine, istenen evraklarla birlikte bir de tüzük sunması gerekmektedir. Tüzükte dini cemaatin merkezi ve adının da yer alması gerekmektedir (madde 4). Kuruluş gerçekleştikten sonra dini tüzel kişi ülke sınırları içinde şubeler, ibadethaneler açabilir. Mevcut yasalara uymak kaydıyla yaz kampı, özel okul, radyo istasyonu, hayır kurumları (vakıflar), faaliyetlerini yürütmek amacıyla sivil toplum kuruluşları ve kar amacı gütmeyen başka özel hukuk tüzel kişileri kurabilirler (madde 9). Görüldüğü üzere dini tüzel kişilere oldukça geniş bir faaliyet alanı hatta hayır amaçlı tesis kurma imkânı da tanınmaktadır. Dini tüzel kişilerin kuracakları vakıf benzeri kurumlar için doğal olarak Yunan Medeni Kanununun vakıflara (idrimata) dair (108-125) hükümleri geçerlidir.

Yasada tarihi nedenlerden dolayı bazı dini cemaatleri temsil eden kiliseler için, kuruluş prosedürü aranmayıp onlar için tüzel kişilik kanunun mecliste kabulü ile gerçekleşmiştir. Bu kiliseler şunlardır: a) Katolik Kilisesi, b) Anglikan Kilisesi, c) Etiyopya Ortodoks Kilisesi, d) Kıpti Ortodoks Kilisesi, e) Ortodoks Ermeni Kilisesi, f) Almanca Konuşanlar (Germanofon) Evangelist Kilisesi, g) Yunanistan Evangelist Kilisesi, h) Süryani Ortodoks Kilisesi, ı) Yunanistan Evangelist Ermeni Kilisesi. Yasanın kabulüyle dini tüzel kişilik kazanan bu cemaatler de dini vakıf yani hayır kurumu (evagi idrimata) tesis etmek istediklerinde onlar için de Yunan Medeni Kanununun vakıflara dair yukarıda bahsettiğimiz hükümleri geçerlidir.

Yunan hukukunda vakıf (idrima), kuruluş senedine göre belirli bir amaca hizmet etmek üzere tahsis edilmiş ve tüzel kişilik kazanmış mal topluluğudur. Yunan mevzuatında vakıf kurma konusundaki süreç nasıl işlemektedir sorusunu kısaca yanıtlamaya çalışalım. Vakıf kurma iradesinde açıklanan, özel bir amaçla kurulan vakıf, Yunan Medeni Kanununun 108-121. maddelerindeki hükümlere tabidir. Özel bir amaç değil de toplum yararı (koinofelis skopos) gözetilerek kurulan vakıflar 2039/1939 sayılı yasanın 95 vd. maddeleri ve 4182/ 2013 sayılı kanun hükümlerine tabidir. Burada toplum yararı ifadesiyle her türlü kamusal, dini, insani ve genel olarak toplum için faydalı amaç kastedilmektedir. Toplum yararına kurulan vakıflar (bunlar dini veya insani amaç da güdebilir) Maliye Bakanı'nın denetim ve gözetimine tabidir. Her durumda vakıf kurma iradesi hayatta iken veya ölüme bağlı tasarrufla (vasiyetname) bir kuruluş senediyle (idritiki praksi) açıklanır. Kişi hayatta iken bir vakıf kurma amacı güdüyorsa iradesini ortaya koyan, noterlikçe bir belge düzenlenmesi gerekir (Yunan Medeni Kanunu-YMK 109. madde). Vakıf kurma iradesini ortaya koyan kuruluş senedinde vakfın amacının, tahsis edilen mal varlığının belirtilmesi ve vakfın yönetim ve idaresi ile ilgili bir tüzüğün (organismos) olması gerekir. Vakfın amacı ve tahsis edilen mal varlığı kuruluş senedinde yer almıyorsa hükümsüzdür. Vakıf, kuruluşunu onaylayan ve Resmi Gazetede ilan edilen Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle

tüzel kişilik kazanır (YMK 108). Toplum yararına yönelik amaç güden vakıflarda tüzel kişilik kazandıracak kararnameyi onaya, yetkili bakan (Maliye Bakanı) sunar (2039/1939 sayılı kanunun 2. maddesinin 5. fıkrası). Vakıf hayır veya insani yardım amaçlı ise Sağlık Bakanı yetkilidir (1111/72 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi). Onay kararnamesi, tahsis edilen mal varlığını ve amacı belirtmek zorundadır. Yasa koyucu vakfın tüzel kişilik kazanması için onay kararnamesini zorunlu tutmaktadır çünkü vakıfların amaçları devletin özel ya da genel politikası ile ilgili bir konu olarak görülmektedir. Bu nedenle onay süreci aynı zamanda denetim işlevi görmektedir ve devletin yetkisine bırakılmış bir konudur. Kuruluş senedi bir vasiyetname olması durumunda miras hukuku kuralları işlemektedir.

Sonuç olarak Yunanistan'da vakıflarla ilgili mevzuatın incelenmesi neticesinde ortaya çıkan duruma göre dini vakıf gerek kuruluş sürecinde gerekse tabi olduğu yasa hükümleri açısından ayrı bir düzenlemenin konusu değildir. Yani kuruluş aşamasında dini, içtimai veya hayır amaçlı vakıflar arasında bir ayrım yoktur. Sözleşme ehliyetine sahip bir vatandaş veya 4301/2014 sayılı yasaya göre tüzel kişilik kazanmış herhangi bir dini cemaat, Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlık da dâhil olmak üzere her ne amaçla olursa olsun vakıf kurma sürecinde Yunan Medeni Kanununun ilgili hükümlerine uymak zorundadır. Toplum yararına kurulan vakıflar 2039/1939 sayılı yasaya tabi olacaktır. Türk azınlık mensuplarının Batı Trakya'da kuracakları vakıflar tüzel kişilik kazandıktan sonra yönetim ve idare konusunda 3647/2008 sayılı azınlık vakıflarına ilişkin yasaya tabidir (madde 5). O halde herhangi bir azınlık mensubu İslam Hukuku esaslarına göre vakıf kuramaz, Yunan Medeni Kanununda belirlenen usullere uymak zorundadır. 4301/2014 sayılı yasaya göre tüzel kişiliği tanınmış herhangi bir dini cemaat tarafından kurulacak vakıf, kuruluşunun ardından ülkedeki yasalara uymak suretiyle özgürce faaliyet yürütebilir, hatta bu cemaat, devlet müdahalesi olmadan dini önderini de özgür iradesiyle seçebilir. Oysa Batı Trakya'daki Türk azınlık siyasi nedenlerle dini önderlerini yani müftülerini yargı yetkisi kullandıkları gerekçesiyle kendi iradesiyle seçememektedir, vakıflarının yöneticilerini de belirleyememektedir. 4301/2014 sayılı dini cemaatlere ilişkin yasa insan hakları ve dini azınlıkların hakları konusunda Avrupa standartları ile uyumludur ve Batı Trakya'daki Türk azınlığa Lozan Antlaşması ve diğer antlaşmalarla tanınmış olan ancak iç hukuk düzenlemeleriyle de facto sınırlandırılmış hakların çok ötesinde bir özgürlük alanı yaratmaktadır. Batı Trakya'daki ve vakıflarla ilgili yasanın dışında tutulan Rodos ve İstanköy adalarındaki Türk azınlık mensupları bahse konu yasanın dini cemaat ve topluluklara tanıdığı haklardan azami ölçüde yararlanarak mevcut kısıtlamaların çizdiği sınırları genişletmenin yollarını aramalıdır.

KAYNAKÇA

Akyıldız, Yasin ve Abay, Ali Rıza. (2017). Vakıf Müessesesinin Gelişimi ve Mahiyeti Tarihsel Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Y:7, S: 15, 141-157.

Apostolou, Vangelis. (2018). İ alitheia gia tin akiniti periousia tis Ekklisias. *Avgi Gazetesi*, https ://www. anoixtoparathyro.gr/ η-αλήθεια-για-την-ακίνητη-περιουσία-τη/, Erişim Tarihi: 21.05.2019.

Cin, Turgay. (2014). 3647 Sayılı ve 2008 (3647/2008) Tarihli Yunanistan Vakıflar Yasası ve Uygulamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 15, S: 2, 63-121.

Doudos, Giorgos A. (2005). To kathestos ton vakoufion sti Ditiki Thraki. https://www.academia.edu/ 24062938/TA_BAKOYΦIA_THΣ_ΔYTIKHΣ_ΘPAKHΣ, Erişim Tarihi: 05.07.2019.

Eren, Halit. (2012). Batı Trakya Türk Vakıfları: Tarihi Süreç ve Bugünkü Durum. *Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu*, 33-42.

Giakoumis, Vangelis. (2014). Rithmisis gia ta nomika themata ton thriskeftikon koinotiton stin Ellada. *Paraskinio Gazetesi*, https://www.paraskhnio.gr/apokleistiko-meta-apo-68-xronia-ryth mizo/, Erişim Tarihi: 26.08.2019.

Hatemi, Hüseyin. (2013). Türkiye'deki Vakıf Kurumunun Hukuki Açıdan Genel Görünümü. *Dünya Vakıflar Konferansı = World Foundations Conference*, 329-331.

Kentriko İsrailitiko Simvoulio Ellados. https://kis.gr/index.php?option=com_content&view =frontpage&Itemid=14, Erişim Tarihi: 25.07.2019.

Ktistakis, Giannis. (2018). Ektos Evropaykis logikis i nea tropologia gia tous mouftides. *Kathimerini Gazetesi*, https://www.kathimerini.gr/982848/opinion/epikairothta/politikh/ektos-eyrwpai khs -logikhs-h-nea-tropologia-gia-toys-moyfthdes, Erişim Tarihi: 09.08.2019.

Kurban, Dilek ve Tsitselikis, Konstantinos. (2010). *Bir Mütekabiliyet Hikâyesi: Yunanistan ve Türkiye'de Azınlık Vakıfları*. (Çev. H. Doğan). İstanbul: TESEV Yayınları.

Oran, Baskın. (1991). *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Panagopoulos, Konstantinos D. (2015). İkanotita dikeou thriskeftikon koinotiton kai naon (Meta to n. 4301/2014). *Digesta*, 117-126.

TDK. (1998). *Türkçe Sözlük*. Cilt: 2, 1548, Ankara: Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

TDV. (2012). *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 42, Ankara: Türk Diyanet Vakfı.

Tsitselikis, Konstantinos. (2008). Vakoufikes peripeties. https://www.kemo.gr/index .php?sec= show &item =116, Erişim Tarihi: 03.07.2019.